



MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

DPN-MR-0401-47/2011

Warszawa, 2011-06-11

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Biuro Pracy Senackich
wpłynęło dn. 15.06.11
nr 7835 podpis

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 14.06.11.
nr 3090 podpis

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na oświadczenie Pana Senatora RP Tadeusza Gruszki (BPS/DSK -043-3699/11), w sprawie testu trzecioklasisty, uprzejmie wyjaśniam.

Ogólnopolskie Badanie Umiejętności Trzecioklasistów (OBUT) jest realizowane w ramach projektu *Badanie uwarunkowań zróżnicowania wyników egzaminów zewnętrznych*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Działanie 3.2 „Rozwój systemu egzaminów zewnętrznych”.

Podstawowym celem tego projektu jest stworzenie narzędzia polityki edukacyjnej pozwalającego na systematyczne i ciągłe doskonalenie jakości funkcjonowania szkoły na pierwszym etapie kształcenia oraz wspierającego podnoszenie jakości kształcenia i efektywności całej szkoły podstawowej.

Koordynatorem projektu jest dr Mirosław Dąbrowski, koordynatorem OBUT jest p. Anna Pregler. Testy zostały przygotowane przez Zespół Badawczy – zespół językowy pod kierownictwem dr hab. Małgorzaty Żytko, w skład którego wchodzi także dr Barbara Murawska i dr Małgorzata Dągiel – pracownicy naukowci UW i UWM oraz zespół matematyczny pod kierownictwem dr Mirosława Dąbrowskiego – pracownika naukowego UW, w skład którego wchodzi mgr Ewa Wiatrak – nauczyciel kształcenia zintegrowanego.

Ogólnopolskie Badanie Umiejętności Trzecioklasistów (OBUT), które zostało przeprowadzone w szkołach podstawowych 17 maja 2011 r., było **badaniem realizowanym przez CKE, w którym udział szkół był dobrowolny.**

Podstawowym celem zaplanowanego na trzy lata cyklu badań jest umożliwienie szkołom podstawowym otrzymania dodatkowych informacji o poziomie wiadomości i umiejętności ich uczniów kończących klasę trzecią, pomoc w diagnozowaniu jakości nauczania, w określeniu, czy to, co potrafią uczniowie, jest rzeczywiście związane z celami, które szkoła powinna i chce osiągnąć, a także w ujawnieniu, jakie są możliwości dzieci, których szkoła nie wykorzystuje.

Przygotowane testy badają umiejętności z języka polskiego i matematyki, zarówno te, które wymienione są w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych i gimnazjów z 23 sierpnia 2007 r.* w zakresie nauczania w klasach I-III, jak i te, które opisane są w zadaniach szkoły, czy I etapu edukacyjnego (por. Załącznik nr 2 – *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych i gimnazjów* – do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2007 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół [Dz.U. Nr 157, poz. 1100]).

Podstawa programowa kształcenia ogólnego wśród zadań szkoły wymienia m.in.:

- *naukę poprawnego i swobodnego wypowiedzania się, pisanie i czytania ze zrozumieniem,*
- *dochodzenie do rozumienia, a nie tylko do pamięciowego opanowania przekazywanych treści,*
- *rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności,*
- *rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego,*

natomiast wśród najważniejszych rozwijanych umiejętności podaje m.in. umiejętności:

- *skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach,*
- *rozwiązywania problemów w sposób twórczy,*
- *poszukiwania, porządkowania i wykorzystania informacji z różnych źródeł,*
- *odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków.*

Podstawa programowa podkreśla, że nauczyciele powinni zmierzać do tego, aby uczniowie mieli świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów nauczania, jak i całej edukacji na danym etapie – także na etapie I. Stąd wykorzystanie w teście językowym i matematycznym nie tylko zadań typowych, często wykonywanych w szkole, ale też mniej typowych, wymagających zastosowania podstawowych umiejętności w nowych dla ucznia sytuacjach.

Uczeń kończący klasę III szkoły podstawowej powinien mieć opanowaną na określonym poziomie umiejętność posługiwania się językiem ojczystym w zakresie czytania, pisanie oraz wykorzystywania zasobu słownictwa i elementów wiedzy o języku. Priorytetem w badaniach jest zwrócenie uwagi na posługiwanie się językiem polskim w **tworzeniu i odbieraniu komunikatów**. Strona formalna używania języka jest podporządkowana znaczeniowej. Analizując poziom wykonania językowych zadań testowych przez dzieci czy formułowania interpretacji tekstu, nie skupiano uwagi na stronie ortograficznej odpowiedzi, ale przede wszystkim na jej sensie i znaczeniu. Twórczość słownikowa dzieci, która ujawniła się w zadaniach wymagających podania wyrazów o podobnym znaczeniu i tworzenia zdań z wyrazów, a także teksty ogłoszeń pisanych przez dzieci mogą stanowić ciekawą informację dla nauczycieli i zachęcać do ćwiczeń wymagających używania języka w różnorodny sposób.

Testy matematyczne skupiły się przede wszystkim na zbadaniu umiejętności rozwiązywania zadań tekstowych. Zadania te zostały tak dobrane, aby były wśród nich zarówno zadania o bardzo typowej, jak i nietypowej dla uczniów strukturze, o kontekście praktycznym, jak i bardziej formalnym. Ich poziom trudności był mocno zróżnicowany. Dzięki temu uczniowie mieli okazję do pełniejszego zademonstrowania swoich umiejętności.

Zadanie-czytanka matematyczna wymaga przeczytania tekstu oraz uświadomienia sobie, jaka jest rola poszczególnych informacji w nim zawartych, jak się one ze sobą wiążą i w jakim celu można je wykorzystać. Jest to typ analizy bardzo ważny z punktu widzenia budowania matematycznych kompetencji dziecka, a równocześnie w pełni uczniom dostępny.

Przykłady obliczeniowe wykorzystane w teście miały na celu zbadanie, na ile uczniowie potrafią posłużyć się swoją arytmetyczną wiedzą – na ile rozumieją sens poszczególnych działań i na ile umieją ze swojej wiedzy skorzystać. W dobie komputerów i kalkulatorów **zaradność arytmetyczna**, czyli umiejętność sprytnego wykonywania obliczeń, staje się dużo istotniejsza od wprawy w stosowaniu jednego schematu obliczeniowego. Analiza metod zastosowanych przez dzieci może dostarczyć wielu ciekawych i często zaskakujących informacji o ich kompetencjach arytmetycznych.

Zamieszczone w testach zadania, które pozwalały uczniom na zaprezentowanie umiejętności zdobywanych podczas codziennej nauki w szkole, na zastosowanie posiadanej wiedzy w sytuacjach nietypowych oraz na wykazanie się dodatkowymi umiejętnościami, były wykorzystane w badaniach prowadzonych w latach 2006-2010 w ramach projektu „Badanie podstawowych umiejętności uczniów trzecich klas szkoły podstawowej” (por. www.trzecioklasista.cke-efs.pl), a więc rozwiązało je wcześniej kilka tysięcy trzecioklasistów, a analiza uzyskanych przez nich wyników zdecydowała o zamieszczeniu poszczególnych zadań w testach badania ogólnopolskiego.

Na przykład działania $88 : 22$ oraz $84 : 14$ miały na celu zbadanie, na ile trzecioklasiści rozumieją działanie dzielenia oraz potrafią zastosować swoją wiedzę w sytuacji dla nich nietypowej. Dzieci mogą znaleźć wynik tego działania na wiele różnych sposobów, np.: wykonując odpowiednie dodawanie, odejmowanie albo mnożenie, czy też robiąc rysunek – poniżej przykładowe uczniowskie obliczenia:

$$88 : 22 = 4$$

$$77 : 11 = 7$$

$$44 : 11 = 4$$

$$22 : 11 = 2$$

$$88 : 22 = 4$$

$$88 - 22 = 66$$

$$66 - 22 = 44$$

$$44 - 22 = 22$$

$$22 - 22 = 0$$

$$6 \cdot 4 = 24$$

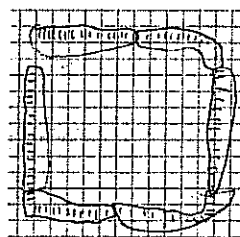
$$24 + 14 = 38$$

$$38 + 14 = 52$$

$$52 + 14 = 66$$

$$66 + 14 = 80$$

$$80 + 14 = 94$$



$$84 : 14 = 6$$

$$6 \cdot 14 = 84$$

Każde z tych rozwiązań wymaga od dziecka jedynie znajomości podstawowych operacji arytmetycznych oraz **rozumienia** sensu samego działania.

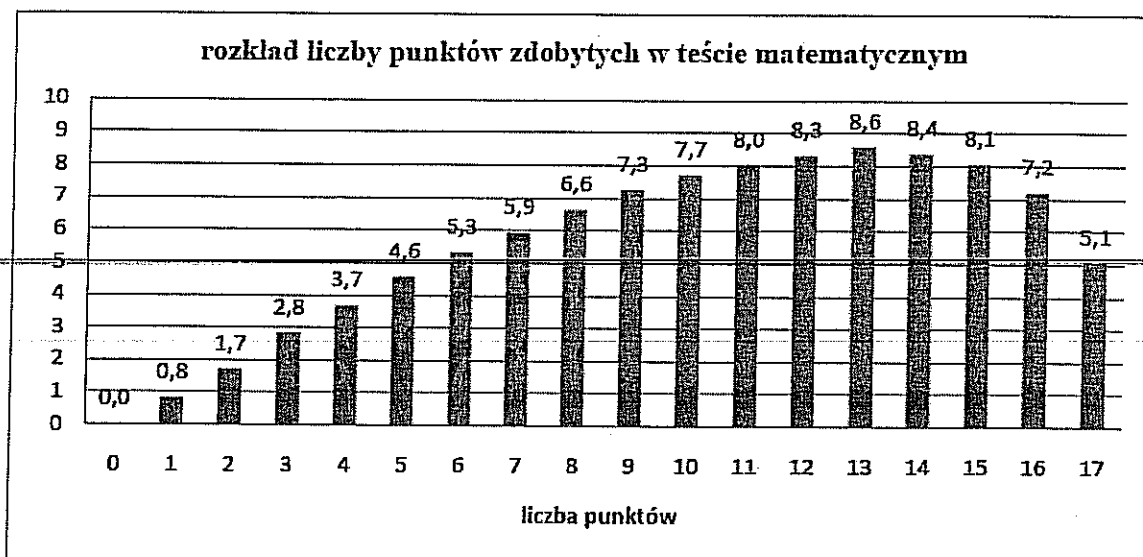
Jak pokazują wyniki badania, uczniowie nie mieli najmniejszych kłopotów ze zrozumieniem polecenia do zadania obliczeniowego.

Rozwiązanie zadania tekstowego polega na udzieleniu poprawnej odpowiedzi na postawione w nim pytanie. Tymczasem, część uczniów buduje sobie fałszywe wyobrażenie, że polega ono na zapisaniu i wykonaniu pewnego obliczenia i skupia się na „dopasowaniu” do zadania odpowiedniego działania. Niekiedy uczniowie ci nie czytają treści zadania, lecz analizując podane w nim liczby oraz wykorzystywane słowa, odgadują postać obliczenia. Zadanie dotyczące ptaków to zadanie tekstowe, w którym zawarta jest odpowiedź na postawione w nim pytanie. Czytanie ze zrozumieniem ma z rozwiązywaniem zadań tekstowych wiele wspólnego i powinno być doskonałe przy każdej nadarzającej się okazji.

W zaproponowanej przez CKE procedurze badania na terenie szkoły oraz w liście skierowanym do dyrektorów szkół jednoznacznie sugerowano: „Prosimy Państwa o czuwanie nad tym, żeby w szkole wokół badania trzecioklasistów nie została wytworzona atmosfera egzaminacyjna. Przypominamy, że uczniowie powinni przystąpić do badania w swojej sali lekcyjnej, powinni siedzieć na swoich zwykłych miejscach (mogą siedzieć po dwie osoby w ławce), a przeprowadzać testowanie powinien wychowawca klasy lub znany dzieciom nauczyciel. Mamy nadzieję, że Państwa autorytet zagwarantuje wtopienie badania w codzienny rytm zajęć trzecioklasistów, aby zapobiec możliwości powstawania nadmiernego stresu, który może zafałszować wyniki badania.”

Wszystkie 9 756 szkół (czyli około 80% wszystkich szkół podstawowych w Polsce), które zgłosiły swój udział w badaniu, przeprowadziły je 17 maja 2011 roku i przesyłały jego wyniki, otrzymały już raporty z informacjami na temat osiągnięć poszczególnych uczniów. W najbliższym czasie otrzymają także raporty dla klas i całej szkoły umożliwiające m.in. wnioskowanie o problemach uczniów z opanowaniem wiedzy w poszczególnych obszarach oraz o ich szczególnych predyspozycjach i możliwościach, dokonywanie porównań wyników w obrębie szkół o podobnej lokalizacji, czy wszystkich szkół biorących udział w badaniu. Szkoły otrzymają również ogólnopolski raport, prezentujący opis wyników badanej populacji trzecioklasistów, zawierający także wskazania, jak interpretować wyniki uczniów, klas i szkół i jak wykorzystywać je w planowaniu pracy dydaktycznej. Może on stać się dla dyrektora i nauczycieli klas 1-3 oraz 4-6 podstawą do refleksji nad sposobem funkcjonowania szkoły i sposobami doskonalenia jej codziennej praktyki.

Wyniki ok. 270 000 uczniów, którzy wzięli udział w badaniu potwierdzają, że testy spełniały wszystkie wymogi stawiane narzędziom badawczym. Rozkłady liczby punktów zdobytych przez uczniów w badaniu umiejętności językowych oraz matematycznych, mają kształt zbliżony do rozkładu normalnego z przesunięciem w prawo – poniżej wykres procentowego rozkładu liczby punktów zdobytych przez uczniów w badaniu umiejętności matematycznych:



Najczęściej uczniowie uzyskiwali 13 punktów (z maksymalnej liczby 17 punktów za cały test), nie było ani jednego ucznia, który otrzymałby 0 punktów, a ponad 5 % trzecioklasistów rozwiązało dobrze wszystkie zadania.

Łatwość testu z matematyki wynosi 0,62 (co oznacza, że biorący udział w badaniu uczniowie zdobyli 62% procent możliwych do zdobycia punktów), a jego rzetelność, czyli dokładność dokonywanego pomiaru, 0,84. Dane te są identyczne dla obu wykorzystanych w badaniu wersji testu matematycznego.

Łatwość dla poszczególnych badanych obszarów umiejętności wynosi: rozwiązywanie zadań tekstowych – 0,59; wykonywanie obliczeń – 0,70 i czytanie tekstu 0,61, a więc w każdym z tych obszarów uczniowie uzyskali średnio zdecydowanie ponad połowę możliwych do zdobycia punktów.

Współczesna szkoła nie jest jedynym źródłem wiedzy dla dzieci, czerpią ją z wielu źródeł, a przekonanie, że dzieci potrafią tylko to, co przekaże im nauczyciel jest nietrafne i szkodliwe z punktu widzenia rozwoju uczniów.

Zadaniem badania OBUT jest dostarczenie szkołom jednej z wielu informacji o pracy dzieci i nauczycieli. Przedstawione w raporcie klasowym wyniki każdego ucznia oraz znajomość sposobu rozwiązania przez niego poszczególnych zadań (co jest możliwe dzięki ocenianiu testów przez nauczyciela, a nie przez zewnętrznych egzaminatorów), mogą być cenną, dodatkową informacją o jego umiejętnościach. Przekazano szkołom wyraźne wskazanie, że jeden test o niczym nie przesądza. To nauczyciele i dyrektorzy dysponują szeroką wiedzą na temat swoich uczniów, a udział w badaniu daje szansę, aby ją wzbogacić, zwrócić uwagę na potencjał dzieci oraz zapoznać się z sugestiami, w jaki sposób go wykorzystywać. Ogólnopolskie Badanie Umiejętności Trzecioklasistów było badaniem dobrowolnym, które nie ma żadnego wymiaru formalnego, a jego wyniki mają jedynie charakter informacyjny – nie mają żadnego wpływu ani na oceny dzieci, ani na ocenę szkoły.

2 powołaniem
w/z MINISTRA
SEKRETARZ STANU
Krystyna Szamilas
Krystyna Szamilas